FÖRSLAG TILL AVGÖRANDE AV GENERALADVOKAT PAOLO MENGOZZI

föredraget den 24 maj 2007 [1]

1. Högsta domstolen har genom förevarande begäran om förhandsavgörande ställt en rad frågor avseende tolkningen av artikel 6.1 i rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område. [2]

I — Tillämpliga bestämmelser

3. Genom Amsterdamfördraget utvidgades gemenskapens behörighet inom området civilrättsligt samarbete. Detta fördrag gav den specifika rättsliga grunden för att, såsom sedermera skett, införliva Brysselkonventionen av den 27 september 1968 om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område (nedan kallad Brysselkonventionen) med gemenskapsrätten.

2. Dessa frågor har uppkommit i ett mål där Högsta domstolen skall avgöra Göteborgs tingsrätts behörighet att pröva en talan som Olle Arnoldsson väckt vid sistnämnda domstol mot Freeport Leisure plc, ett bolag bildat enligt brittisk rätt (nedan kallat Freeport plc).

4. Förordning nr 44/2001 (även kallad Bryssel I-förordningen) antogs med stöd av artiklarna 61 c EG och 67.1 EG och innehåller, med respekt för kontinuiteten med Brysselkonventionen [3], de nya gemenskapsbestämmelserna om domstols behörighet på privaträttens område angående tvister

1 — Originalspråk: italienska.

2 — EGT L 12, 2001, s. 1.

3 — Se särskilt skälen 5 och 19 i förordningen.

av gränsöverskridande art och erkännandet av avgöranden i sådana mål. [4]

5. Gemenskapsbestämmelserna om domstols behörighet återfinns i kapitel II i förordning nr 44/2001. Avsnitt 1 i nämnda kapitel innehåller "Allmänna bestämmelser" och består av artiklarna 2–4, där tillämpningsområdet avgränsas med avseende på person (*ratione personae*).

6. I artikel 2.1 föreskrivs följande:

"Om inte annat föreskrivs i denna förordning, skall talan mot den som har hemvist i en medlemsstat väckas vid domstol i den medlemsstaten, oberoende av i vilken stat han har medborgarskap."

7. Artikel 3.1 har följande lydelse:

"Talan mot den som har hemvist i en medlemsstat får väckas vid domstol i en annan medlemsstat endast med stöd av bestämmelserna i avsnitten 2–7 i detta kapitel."

8. Avsnitt 2 i kapitel 2 i förordning nr 44/2001, med rubriken "Särskilda behörighetsregler", omfattar artiklarna 5–7. I förevarande mål bör främst några bestämmelser i artiklarna 5 och 6 nämnas, enligt vilka käranden kan välja att väcka talan mot den som har hemvist i en medlemsstat vid andra fora än det allmänna forumet, det vill säga den domstol där svaranden har sin hemvist, om tvisten har särskild anknytning dit.

9. I artikel 5.1 och 5.3 stadgas följande:

"Talan mot den som har hemvist i en medlemsstat kan väckas i en annan medlemsstat

1) a) om talan avser avtal, vid domstolen i uppfyllelseorten för den förpliktelse som talan avser;

4 — Förordning nr 44/2001 är bindande för alla medlemsstater utom Konungariket Danmark, som inte utnyttjat sin rätt att välja att genomföra gemenskapsrättsakter som antagits med stöd av avdelning IV i fördraget, som föreskrivs i protokoll nr 5 som fogats till EU-fördraget och EG-fördraget. I förhållande till denna medlemsstat gäller således Brysselkonventionen även fortsättningsvis, till dess att Avtal mellan Europeiska gemenskapen och Konungariket Danmark om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område av den 19 oktober 2005 (EUT L 299, 2005, s. 62) har trätt i kraft, enligt vilket bestämmelserna i "Bryssel I-förordningen" skall tillämpas även på Danmark. Däremot har nämnda förordning redan från början varit bindande för Förenade kungariket och Irland, som enligt protokoll nr 4 har samma rätt att välja att tillämpa förordningen, efter det att dessa skriftligen har meddelat detta.

...

3) om talan avser skadestånd utanför avtalsförhållanden, vid domstolen i den ort där skadan inträffade eller kan inträffa".

10. I artikel 6 stadgas följande:

"Talan mot den som har hemvist i en medlemsstat kan även väckas i följande fall:

1) Om han är en av flera svarande, vid domstol där någon av svarandena har hemvist, förutsatt att det finns ett tillräckligt nära samband mellan käromålen för att en gemensam handläggning och dom skall vara påkallad för att undvika att oförenliga domar meddelas som en följd av att käromålen prövas i olika rättegångar.

2) Om talan avser återgångskrav eller annat liknande, vid den domstol där det ursprungliga käromålet är anhängigt, såvida inte detta har väckts endast för att få talan mot tredje man prövad vid annan domstol än den som annars skulle ha varit behörig att pröva talan mot honom."

II — Förfarandet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

11. De faktiska omständigheter som är bakgrunden till målet vid den nationella domstolen, såsom dessa framgår av begäran om förhandsavgörande och av handlingarna i akten, kan sammanfattas enligt följande.

12. Olle Arnoldsson, motparten i målet vid den hänskjutande domstolen, var verksam i bolaget Villages des Marques S.A. (nedan kallat Villages des Marques), som sedan år 1996 ägnar sig åt att hitta lämpliga platser i Europa för etablering av så kallade factory outlets (anläggningar för så kallad fabriksförsäljning) och utveckla dessa projekt.

13. Några av dessa projekt, särskilt det i Kungsbacka, Sverige, överläts till bolaget Freeport plc, med säte i Storbritannien, i utbyte mot en procentandel av det mervärde som uppstår i form av skillnaden mellan varje anläggnings marknadsvärde och kost-

naderna för att bygga upp den. Enligt vad som framgår av de handlingar som bifogats Olle Arnoldssons yttrande till domstolen ingicks den 15 september 1999 mellan Freeport plc och Trading Places Ltd, Villages des Marques moderbolag, ett joint venture-avtal avseende bland annat anläggningen i Kungsbacka. [5]

14. Vid förhandlingarna om överlåtelsen av anläggningen träffade Olle Arnoldsson den 11 augusti 1999 en muntlig överenskommelse med företrädaren för Freeport plc om att han skulle få 500 000 GBP från Freeport plc som "success fee" när anläggningen i Kungsbacka öppnade (nedan kallat avtalet). Avtalet bekräftades av Freeport plc i telefax av den 13 september 1999 med tillägg om bland annat att betalningen skulle erläggas av "the site owning company" (det företag som skulle komma att äga anläggningen).

15. Kungsbackaanläggningen öppnades officiellt den 15 november 2001. Anläggningen ägs och drivs av Freeport Leisure (Sweden) AB (nedan kallat Freeport AB). Detta bolag är ett helägt dotterdotterbolag till Freeport plc, genom det helägda dotterbolaget Freeport Leisure (Netherlands) BV. Freeport AB registrerades i Sverige under annan firma den 13 september 1999 och förvärvades av Freeportkoncernen under våren 2000.

16. Efter det att anläggningen öppnats begärde Olle Arnoldsson att Freeport AB och Freeport plc skulle betala den överenskomna ersättningen. Sedan bolagen vägrat att betala denna ersättning väckte Olle Arnoldsson den 5 februari 2003 talan mot de båda bolagen vid Göteborgs tingsrätt, i vars domsaga Freeport AB hade sitt säte. Han yrkade vid tingsrätten att svarandena skulle förpliktas att solidariskt till honom betala 500 000 GBP, eller motsvarande i svensk valuta, jämte ränta.

17. Som grund för Göteborgs tingsrätts behörighet att pröva talan mot Freeport plc åberopade Olle Arnoldsson artikel 6.1 i förordning nr 44/2001.

18. Freeport plc yrkade i första hand att käromålet skulle avvisas på grund av bristande behörighet för den svenska domstolen och bestred att den bestämmelse som käranden åberopat var tillämplig i detta fall.

5 — Ett motsvarande avtal rörande anläggningarna i Frankrike ingicks samma dag mellan Freeport plc, Trading Places Ltd och Villages des Marques.

19. Enligt vad den hänskjutande domstolen angett hävdade Freeport plc i synnerhet att talan mot det bolaget grundar sig på ett avtalsrättsligt ansvar, medan talan mot Freeport AB måste grunda sig på ett påstått utomobligatoriskt skadeståndsansvar, eftersom sistnämnda bolag inte var part i avtalet och inte ens existerade när avtalet ingicks. Enligt Freeport plc är talan mot Freeport AB helt ogrundad, eftersom avtal enligt svensk rätt inte kan medföra förpliktelser för tredje man. Det föreligger därför ingen risk för oförenliga domar om käromålen mot Freeport plc respektive Freeport AB prövas i olika domstolar. Käromålet mot Freeport AB måste därför antas ha väckts endast i syfte att skapa ett forum vid svensk domstol för talan mot Freeport plc.

20. Olle Arnoldsson genmälde att käromålen mot de båda svarandebolagen hade samma, avtalsrättsliga grund. Enligt Olle Arnoldsson representerade företrädarna för Freeport plc vid avtalsslutet både det bolaget och Freeport AB, vilket när det upptogs som medlem av Freeportkoncernen godtog den betalningsanvisning som Freeport plc hade gett företaget genom avtalet. Enligt Olle Arnoldsson föreligger således ett åtminstone kvasikontraktuellt förhållande mellan honom och Freeport AB.

21. Göteborgs tingsrätt beslutade att inte bifalla Freeport plc:s foruminvändning. Företaget överklagade detta beslut till Hovrätten för Västra Sverige, som fastställde beslutet.

22. Freeport plc överklagade hovrättens beslut till Högsta domstolen som fann det nödvändigt, för att kunna avgöra målet, att inhämta ett förhandsavgörande från EG-domstolen angående följande tolkningsfrågor:

"1. Är en talan, som grundar sig på ett påstående om betalningsansvar för ett aktiebolag till följd av åtagande, att uppfatta som avtalsrättslig vid tillämpning av artikel 6.1 i Bryssel I-förordningen även om den som gjorde åtagandet vid tidpunkten för detta

varken var ställföreträdare eller fullmäktig för bolaget?

2. Om svaret på den första frågan är jakande: Gäller som villkor för behörighet enligt artikel 6.1, vid sidan av de i artikeln uttryckligen angivna villkoren, att talan mot den som har hemvist i domslandet inte har väckts endast för att få talan mot annan svarande prövad vid annan domstol än som annars skulle ha varit behörig att pröva denna talan?

3. Om svaret på den andra frågan är nekande: Skall sannolikheten för framgång med talan mot den som har hemvist i domslandet på annat sätt beaktas vid bedömningen av om det föreligger sådan risk för oförenliga domar som avses i artikel 6.1?"

III — Förfarandet vid domstolen

23. Olle Arnoldsson, Freeport plc och kommissionen har ingett skriftliga yttranden till domstolen med stöd av artikel 23 i domstolens stadga.

IV — Bedömning

A — *Den första tolkningsfrågan*

24. Den hänskjutande domstolen har ställt den första tolkningsfrågan för att få klarhet i huruvida Olle Arnoldssons talan mot Freeport AB, mot bakgrund av de omständigheter som nämns i begäran om förhandsavgörande, grundar sig på ett avtalsrättsligt ansvar.

25. Det framgår av de uppgifter som lämnats i begäran om förhandsavgörande att denna fråga har sin grund i Högsta domstolens uppfattning att ett villkor för att tillämpa artikel 6.1 i förordning nr 44/2001 är att *samma grund* åberopas för talan mot den svarande som har hemvist i den medlemsstat där talan har väckts som för talan mot den svarande som har hemvist utanför nämnda stat. Det framgår vidare av begäran om

förhandsavgörande att den hänskjutande domstolen dragit denna slutsats utifrån EG-domstolens dom i målet Réunion européenne m.fl. [6]

26. Innan jag redovisar skälen för varför jag anser att Högsta domstolen utgått från en felaktig tolkning av ovannämnda dom, vill jag erinra om principen om *forum connexitatis* enligt artikel 6.1 i förordning nr 44/2001, såsom denna utformats främst genom domstolens rättspraxis.

27. Den nuvarande avfattningen av denna bestämmelse är som bekant resultatet av den tolkning av motsvarande bestämmelse i Brysselkonventionen som domstolen gjort i domen i målet Kalfelis, [7] en tolkning som gemenskapslagstiftaren gjorde till sin när bestämmelserna i konventionen överfördes till förordning nr 44/2001.

28. I ovannämnda dom ställde domstolen upp som villkor för tillämpningen av artikel 6.1 i Brysselkonventionen att "[d]et måste ... finnas ett samband mellan käromålen mot var och en av svarandena". [8] I sin vidare prövning av vilket slags samband som krävs preciserade domstolen – med hänvisning till att det är samma skäl som ligger till grund för artikel 22 i konventionen, beträffande käromål som har samband med varandra och som är väckta vid domstolar i olika konventionsstater, [9] och för den nu aktuella bestämmelsen – att den sistnämnda bestämmelsen är tillämplig "när de käromål som väckts mot de olika svarandena har samband med varandra redan vid tillfället för deras väckande, dvs. om det är påkallat att handlägga och avgöra dem gemensamt för att undvika risken att oförenliga domar meddelas som en följd av att käromålen prövas i olika rättegångar". [10] Domstolen påpekade vidare att det "tillkommer den nationella domstolen att i varje enskilt fall pröva om detta villkor är uppfyllt". [11]

29. Enligt artikel 6.1 i förordning nr 44/2001 kan alltså talan väckas i ett sammanhang mot flera svarande med hemvist i olika medlemsstater vid domstol där någon av svarandena har hemvist, förutsatt att det finns ett relevant och tillräckligt nära samband mellan

6 — Domstolens dom av den 27 oktober 1998 i mål C-51/97, Réunion européenne m.fl. (REG 1998, s. I-6511).

7 — Domstolens dom av den 27 september 1988 i mål 189/87, Kalfelis (REG 1988, s. 5565; svensk specialutgåva, volym 9, s. 729).

8 — Punkt 9. Domstolen kom fram till den tolkningen efter att ha konstaterat att artikel 6.1 i Brysselkonventionen utgör ett undantag från principen att det är domstolen på den ort där svaranden har sin hemvist som är behörig att pröva talan och att "ett sådant undantag måste utformas på ett sådant sätt att inte själva principen kan ifrågasättas". "Så skulle kunna vara fallet om det stod en kärande fritt att väcka talan mot flera svarande endast i syfte att en av dessa svarande skulle undandras lagföring vid domstol i den stat där han har sitt hemvist."

9 — Denna artikel motsvaras av artikel 28 i förordning nr 44/2001.

10 — Punkt 12.

11 — Punkt 12.

käromålen. Det måste framgå redan när talan väcks att det finns ett sådant samband, [12] varvid sambandet skall bedömas mot bakgrund av behovet av ett samlat avgörande för att undvika oförenliga domar.

30. Ett sådant samband föreligger främst om käromål mot flera parter har så nära samband att de måste prövas vid samma domstol, eftersom det kommande avgörandet endast kan meddelas avseende samtliga berörda parter. Enligt den bestämmelse som nu är i fråga behöver det dock inte finnas ett så nära samband mellan käromålen mot olika svarande, [13] utan det krävs endast att det föreligger ett sådant samband att det är motiverat att käromålen prövas gemensamt i syfte att undvika oförenliga avgöranden. Även sådana fall där käromålen avser samma sak eller stöder sig på samma grund omfattas således av tillämpningsområdet för artikel 6.1.

31. Eftersom varken förordning nr 44/2001 eller gemenskapsdomstolens praxis avseende tolkningen av denna förordning eller dess föregångare, Brysselkonventionen, innehåller någon uttömmande beskrivning av de situationer där artikel 6.1 är tillämplig, måste den princip som föreskrivs i nämnda bestämmelse genomföras genom nationella processrättsliga bestämmelser. Såsom konstaterats i domen i det ovannämnda målet Kalfelis [14] ankommer det med andra ord på den domstol där talan väckts att – i avsaknad av gemenskapsrättsliga regler – på grundval av sin egen nationella processrätt pröva huruvida det är nödvändigt med en gemensam handläggning av talan mot flera svarande.

32. Mot bakgrund av dessa slutsatser skall jag nu pröva i vilken mån Högsta domstolens hänvisning till domen i det ovannämnda målet Réunion européenne m.fl. [15] är relevant för att kunna avgöra tvisten inför nämnda domstol.

33. I ovannämnda dom meddelade domstolen ett förhandsavgörande i en rad frågor som Cour de cassation (Frankrikes högsta allmänna domstol) hade hänskjutit till domstolen rörande tolkningen av artiklarna 5.1, 5.3 och 6.1 i Brysselkonventionen. Tolkningsfrågorna hade aktualiserats i en tvist mellan å ena sidan några försäkringsbolag, som trätt i stället för ett franskt bolag som var mottagare av varor som visade sig vara skadade efter transport till sjöss och till lands från Melbourne till Rungis, och å andra sidan

12 — Se domen i det ovannämnda målet Kalfelis, punkt 12.

13 — Se, för ett liknande resonemang, generaladvokaten Darmons förslag till avgörande i det ovannämnda målet Kalfelis, punkt 8.

14 — Se punkt 12 i domen.

15 — Fotnot 6.

bortfraktaren, med säte i Sydney, den nederländska redare som ägde det fartyg som använts för sjöfrakten från Melbourne till Rotterdam samt kaptenen för detta fartyg, med hemvist i Nederländerna. Tribunal de commerce de Créteil (handelsdomstolen i Créteil), i vars domkrets Rungis, leveransorten för varorna, är belägen, förklarade sig vara behörig att pröva försäkringsbolagens talan mot den australiensiska bortfraktaren, medan den avvisade talan mot de andra svarandena på grund av bristande behörighet, då den ansåg att talan borde ha väckts vid domstolen i Rotterdam, den ort där den nederländska redaren uppfyllt sin förpliktelse, eller i Amsterdam, där den sistnämnda hade sitt säte, eller i Sydney. Inför Cour de cassation, där talan hade väckts efter det att avgörandet från domstolen i Créteil hade fastställts av Cour d'appel de Paris, gjorde försäkringsbolagen gällande i första hand att i avsaknad av ett konstaterat avtalsförhållande mellan mottagaren av varorna å ena sidan och redaren och fartygskaptenen å andra sidan borde de lägre domstolsinstanserna ha tillämpat de anknytningsmoment som föreskrivs i artikel 5.3 i Brysselkonventionen angående utomobligatoriskt skadeståndsansvar i stället för dem i artikel 5.1, som endast gäller när talan avser avtal. I andra hand hävdade kärandebolagen att käromålen mot olika svarande avsåg samma transport och att tvisten följaktligen var odelbar.

34. De första tre frågorna gällde tolkningen av artikel 5.1 och 5.3 i Brysselkonventionen och syftade i sak till att domstolen skulle avgöra dels om försäkringsbolagens yrkanden gentemot den nederländska redaren och fartygskaptenen hade avtalsrättslig eller utomobligatorisk grund, dels hur begreppet "den ort där skadan inträffade" i artikel 5.3 skulle tolkas.

35. Genom den fjärde tolkningsfrågan ville Cour de cassation däremot få besked från domstolen om huruvida "talan [kan] väckas mot en svarande med hemvist inom en konventionsstats territorium i en annan konventionsstat vid den domstol där talan anhängiggjorts mot en annan svarande som inte har hemvist i någon konventionsstat, på den grunden att tvisterna är odelbara och inte bara har ett samband med varandra". [16]

36. Som svar på den frågan hänvisade domstolen, efter att ha konstaterat att villkoren för tillämpning av artikel 22 i Brysselkonventionen [17] inte var uppfyllda i det aktuella fallet, till ordalydelsen av artikel 6.1, enligt vilken ett villkor för tillämpningen av denna bestämmelse är att talan väcks "vid domstol

16 — Punkt 13.

17 — Punkterna 38–41 i domskälen.

där någon av svarandena har hemvist" [18], ett villkor som inte var uppfyllt i det fallet. [19]

37. Trots att denna slutsats i sig var tillräcklig för att utesluta att artikel 6.1 i konventionen skulle kunna åberopas i målet vid den nationella domstolen fortsatte domstolen, för att svara på den tolkningsfråga som den hänskjutande domstolen hade ställt, med att hänvisa till den precisering som gjorts i domen i det ovannämnda målet Kalfelis [20] rörande villkoren för att tillämpa nämnda bestämmelse [21] och till det avsnitt i nämnda dom där den slog fast att en domstol som enligt artikel 5.3 i konventionen är behörig att pröva en talan i den del denna grundas på utomobligatoriskt skadeståndsansvar inte är behörig att pröva ifrågavarande talan i den del den inte grundas på ett sådant ansvar. [22] Domstolen fann i punkt 50 i domskälen, som Högsta domstolen har hänvisat till i sin begäran om förhandsavgörande, att det "framgår av det ovan anförda att två krav i samma mål som inte riktar sig till samma svarande, där det ena kravet grundar sig på ett avtalsrättsligt ansvar och det andra kravet på utomobligatoriskt skadeståndsansvar, inte kan anses ha ett samband med varandra". [23]

38. Även om denna slutsats skulle kunna tolkas som ytterligare ett villkor som domstolen velat ställa för tillämpningen av artikel 6.1 i Brysselkonventionen, som en precisering av vad som redan slagits fast i domen i målet Kalfelis – och som faktiskt har tolkats på detta sätt av domstolarna i vissa konventionsstater – vill jag dock hävda att dess räckvidd måste omvärderas genom att sättas i sitt rätta sammanhang.

39. Om punkterna 49 och 50 i domen i fråga betraktas mot bakgrund av det logiska sammanhang i vilket de ingår förefaller de snarast innebära en bekräftelse av vad domstolen redan slagit fast i punkt 14, det vill säga att enligt konventionens regelsystem kan samband mellan käromål bara ge behörighet för svarandens hemvistforum. Det tycks mig som om domstolen i dessa stycken uttryckligen har velat slå fast att de särskilda behörighetsreglerna – avseende andra fora än svarandens hemvistforum – inte är relevanta när det gäller att åstadkomma ett samlat förfarande vid processgemenskap på svarandesidan, vilket utesluter att de särskilda behörighetsreglerna kan motivera att flera käromål som har samband

18 — Punkt 44 i domskälen.

19 — Punkt 45 i domskälen. Domstolen tillade att "den rättssäkerhet som konventionen syftar till inte uppnås om det faktum, att domstolen i en konventionsstat anser sig behörig att pröva ett mål mot en av svarandena som inte har hemvist i en konventionsstat, medför att det går att väcka talan mot en annan svarande med hemvist i en konventionsstat vid samma domstol, utöver de fall som anges i konventionen, och således beröva honom möjligheten att utnyttja de skyddsregler som uttalas i konventionen" (punkt 46 i domskälen).

20 — Fotnot 7.

21 — Punkterna 47 och 48 i domskälen.

22 — Punkt 49.

23 — Punkt 50 i domskälen.

med varandra förenas när dessa regler endast är tillämpliga på ett av käromålen.

40. Även hänvisningen till den punkt i domen i målet Kalfelis där domstolen uteslöt att en domstol, som enligt artikel 5.3 är behörig att pröva en talan i den del denna grundas på utomobligatoriskt skadeståndsansvar, även är behörig att pröva talan i den del den inte grundas på ett sådant ansvar skall förstås på detta sätt. Av denna begränsning följer att en domstol där det väckts två käromål som har samband med varandra mot olika svarande, varav det ena har utomobligatorisk och det andra avtalsrättslig grund, inte kan förena käromålen med hänvisning till deras samband, om den är behörig att pröva det första käromålet med stöd av artikel 5.3 [24] i konventionen men saknar självständig grund för behörighet att pröva det andra (exempelvis skulle självständig grund föreligga i det fallet att uppfyllelseorten för avtalsförpliktelsen och den ort där skadan inträffade sammanfaller eller med stöd av huvudregeln om svarandens hemvistforum). Sambandet mellan de båda käromålen är i sådana fall, det vill säga när det inte finns någon anknytning till någon av svarandenas hemvist, inte lämpligt som anknytningsmoment för att bestämma domstols behörighet. Denna kan inte heller grundas på att behörigheten enligt artikel 5.3 utövar en attraherande kraft (*vis attractiva*), en möjlighet som uttryckligen uteslutits i rättspraxis.

41. Om detta är den betydelse som skall tillmätas punkterna 49 och 50 i domen i fråga är det, i motsats till vad den hänskjutande domstolen har angett, inte oförenligt med den domen att tillämpa artikel 6.1 i Brysselkonventionen när käromål med avtalsrättslig och utomobligatorisk grund sammanfaller, förutsatt att denna tillämpning *ger behörighet för domstolen på den ort där en av svarandena har sin hemvist.*

42. Den här föreslagna tolkningen av punkterna 49 och 50 i domen i det ovannämnda målet Réunion européenne, som kommissionen delar i stora drag, förefaller stämma överens med vad domstolen redan slagit fast i domen i det ovannämnda målet Kalfelis och mer generellt med regelsystemet i Brysselkonventionen (och nu i förordning nr 44/2001).

43. För det första ligger den i linje med domen i det ovannämnda målet Kalfelis, enligt vilken ett samband mellan målen, i den mening som avses i detta avgörande, utgör *det enda objektiva villkoret* för att tillämpa artikel 6.1, medan den tolkning som den hänskjutande domstolen föreslagit däremot i sak leder till att ett ytterligare rekvisit

24 — Detta gäller dock generellt i alla de fall där behörigheten bestäms utifrån anknytningsmoment som inte avser svarandens hemvist.

införs, nämligen att käromål mot olika svarande skall ha samma grund.

44. För det andra strider den föreslagna tolkningen inte mot syftena med först konventionen och sedan förordning nr 44/2001, bland annat en korrekt rättskipning och kravet på förbättrat domstolsskydd för individen inom det europeiska rättsområdet. En annan tolkning av domen i fråga, såsom den som föreslagits av den nationella domstolen, riskerar däremot att *på ett olämpligt sätt begränsa tillämpningsområdet för artikel 6.1*, vilket motverkar dess processekonomiska syfte *utan att detta motiveras av behovet av att skydda principen att det allmänna anknytningsmomentet för domstols behörighet skall vara svarandens hemvist* eller av att säkerställa förutsebarheten vid fastställandet av vilken domstol som är behörig.

45. Mot bakgrund av vad som anförts ovan anser jag att den hänskjutande domstolens första tolkningsfråga grundas på en felaktig tolkning av EG-domstolens rättspraxis och därför inte är relevant för att avgöra målet. Artikel 6.1 i förordning nr 44/2001 är visserligen tillämplig även när avtalsrättsligt och utomobligatoriskt grundade käromål framställs i ett sammanhang. Den tvist som Högsta domstolen ställts inför kräver emellertid inte att det först avgörs huruvida grunden för Olle Arnoldssons yrkanden mot Freeport AB är avtalsrättslig.

46. Jag skall nu bedöma Högsta domstolens andra och tredje tolkningsfrågor.

B — *Den andra och den tredje tolkningsfrågan*

47. Den hänskjutande domstolen har ställt den andra och den tredje tolkningsfrågan, vilka jag skall behandla gemensamt, för att få klarhet i huruvida tillämpningen av artikel 6.1 i förordning nr 44/2001 förutsätter att talan mot den som har hemvist i domslandet inte har väckts endast för att få talan mot annan svarande prövad vid annan domstol än den som annars skulle ha varit behörig att pröva denna talan [25] och, om svaret på den frågan är nekande, huruvida den omständigheten att käranden har en sådan avsikt påverkar bedömningen av sannolikheten för att talan skall vinna bifall, vid prövningen av om det föreligger sådan risk för oförenliga domar

25 — Högsta domstolen har härvid hänvisat till artikel 6.2, där detta villkor anges uttryckligen.

som avses i artikel 6.1 i förordning nr 44/2001. [26]

48. Jag anser att tolkningsfrågorna ovan aktualiserar den delikata frågan om bedrägligt utnyttjande eller missbruk av anknytningsmomenten för domstols behörighet enligt förordning nr 44/2001, givetvis med begränsning till de bestämmelser som den nationella domstolen frågat om tolkningen av. Det är inte min avsikt, och det förefaller inte heller vara nödvändigt för att avgöra den aktuella tvisten, att behandla denna problematik mer generellt. Jag kommer därför att behandla dessa frågor endast i den mån det är strikt nödvändigt för prövningen av den hänskjutande domstolens tolkningsfrågor, om än med hänsyn till den bakomliggande problematikens delikata natur.

49. Såsom redan framgått motiveras de särskilda behörighetsreglerna för konnexa käromål i förordning nr 44/2001 (artikel 6.1 och 6.2), liksom tidigare i Brysselkonventionen, av syftena att åstadkomma processekonomi och förenliga domar.

26 — Enligt min mening kan innehållet i den tredje tolkningsfrågan och sambandet med den närmast föregående frågan med hänsyn till den oklara formuleringen på denna punkt i begäran om förhandsavgörande rätteligen sammanfattas i ovan angivna ordalag.

50. Det har även betydelse att denna särskilda behörighet begränsas av kravet att tillämpningen av huvudregeln om svarandens hemvistforum inskränks på ett olämpligt sätt, till skada för rättssäkerheten när domstols behörighet fastställs, eller till att kärandens hemvistforum indirekt mer eller mindre genomgående godtas som behörig domstol, något som gemenskapslagstiftaren (och tidigare Brysselkonventionen) ställt sig klart avvisande till.

51. Tolkningen av förordningens bestämmelser om konnexa käromål måste alltså enligt min mening ske med utgångspunkt i avvägningen mellan intresset av en god rättskipning och iakttagandet av att det centrala anknytningsmomentet vid fastställandet av behörig domstol skall vara svarandens hemvistforum.

52. Det skall först och främst påpekas att eftersom de anknytningsmoment som föreskrivs i artikel 6.1 och 6.2, som avser de fall då det finns flera svarande eller talan avser återgångskrav eller annat liknande krav, utgör alternativ till regeln om svarandens hemvistforum, har käranden härvid *en valmöjlighet* som denne förmodligen kommer att utöva i enlighet med sitt eget intresse av att hellre få tvisten prövad i en viss domstol än i en annan. Det är en logisk följd av

förordningens regelsystem som knappast kan undvikas, då man inte kan hindra en person som vill väcka talan i det "europeiska rättsområdet" att utnyttja de möjligheter som står till buds inom detta system för att, med hänsyn till gällande bestämmelser, välja det forum som passar denne bäst. [27]

53. Regelsystemet innehåller dock även vissa mekanismer för att begränsa risken för bedrägligt utnyttjande eller missbruk av systemet genom denna valmöjlighet.

54. För att bestämmelserna i fråga skall kunna tillämpas måste först ett gemensamt villkor vara uppfyllt – vilket också utgör den huvudsakliga begränsningen av möjligheten att utnyttja de alternativa fora som föreskrivs där – nämligen att det *måste finnas en faktisk anledning att samla tvisterna vid en domstol*. Den domstol där talan har väckts måste göra en fullständig bedömning utifrån *objektiva* omständigheter rörande målen vid domstolen, såsom hur nära samband de har och hur nära anknytningen är till detta forum.

55. Vid återgångskrav eller andra liknande krav, där det normalt finns ett inneboende samband med huvudkäromålet [28] och där, i motsats till i fall av processgemenskap på svarandesidan enligt artikel 6.1, förfarandena inte nödvändigtvis samlas vid svarandens eller tredje mans hemvistforum, finns det en ytterligare begränsning av när anknytningsmomentet i fråga kan tillämpas, i form av ett uttryckligt undantag för de fall där huvudkäromålet har framställts endast för att få talan mot tredje man prövad vid annan domstol än den som annars skulle ha varit behörig att pröva talan mot honom. [29]

56. Denna begränsning, som framgår av ordalydelsen av artikel 6.2 i förordning nr 44/2001, utgör hinder för tillämpning av det anknytningsmoment för domstols behörighet som föreskrivs i nämnda bestämmelse i de fall då det framgår att detta utnyttjas *på ett bedrägligt sätt* eller innebär *missbruk* av kärandens valmöjlighet [30], det vill säga *för ett*

27 — Inom vissa gränser är *forum shopping*, som enligt den definition som generaladvokaten Ruiz-Jarabo Colomer har gett begreppet skall förstås som "[v]al av forum efter de fördelar som kan utvinnas genom den materiella (eller till och med processuella) rätt som tillämpas där" (se förslag till avgörande av den 16 mars 1999 i mål C-440/97, GIE Groupe Concord m.fl., REG 1999, s. I-6307, särskilt s. I-6309, fotnot 10), tveklöst tillåtet.

28 — Se domstolens dom av den 26 maj 2005 i mål C-77/04, GIE Réunion européenne m.fl. (REG 2005, s. I-4509), punkt 30, och generaladvokaten Jacobs förslag till avgörande av den 24 februari 2005 i samma mål, punkt 32.

29 — I domen i det ovannämnda målet GIE Réunion européenne m.fl. tycks domstolen ha funnit att detta villkor är uppfyllt när det finns ett tillräckligt nära samband mellan huvudkäromålet och återgångskravet. Såsom kommer att framgå tydligare nedan är förekomsten av ett sådant samband emellertid inte alltid tillräckligt för att utesluta bedrägeri eller missbruk av behörighetsreglerna.

30 — I doktrinen tycks det medges att den valmöjlighet mellan olika anknytningsmoment som käranden har enligt bestämmelserna i förordning nr 44/2001 utgör en verklig personlig rättighet, en given följd av rätten till ett effektivt domstolsskydd.

annat syfte än det för vilket det har inrättats. [31]

57. Högsta domstolen har frågat EG-domstolen huruvida denna begränsning även gäller för artikel 6.1 i förordning nr 44/2001, trots att den inte uttryckligen nämns i den bestämmelsen.

58. Kommissionen anser att denna fråga skall besvaras nekande. Den har gjort gällande att artikel 6.1 skall tolkas så, att om det finns ett tillräckligt nära samband mellan käromålen är det inte tillåtet att närmare undersöka vad käranden har för avsikter. Enligt kommissionen finner denna tolkning stöd i domen i det ovannämnda målet Kalfelis, [32] där villkoret att det skall finnas ett samband mellan käromålen betraktades som ändamålsenligt för att undvika att kärandens valmöjlighet enligt artikel 6.1 i Brysselkonventionen kunde utnyttjas endast för att få talan mot en av svarandena prövad vid annan domstol än dennes hemvistforum. [33]

31 — Det vill säga syftet att ge käranden ett bättre domstolsskydd för sina rättigheter genom att denne ges möjlighet att få konnexa käromål mot olika personer prövade i ett enda förfarande.

32 — Fotnot 7.

33 — Se punkterna 8 och 9.

59. Jag kan inte dela kommissionens föreslagna tolkning.

60. Först och främst håller jag inte med om den ovan beskrivna tolkningen av domen i det ovannämnda målet Kalfelis. Enligt min mening kan man ur detta avgörande inte utläsa annat än domstolens avsikt att slå fast en *presumtion* för att det inte är fråga om bedrägligt utnyttjande eller missbruk i de fall då det erforderliga anknytningsmomentet föreligger. [34] I en senare dom har domstolen för övrigt klargjort att denna presumtion kan motbevisas när det framgår av omständigheterna att det anknytningsmoment för domstols behörighet som föreskrivs i bestämmelsen i fråga har utnyttjats för bedrägligt utnyttjande eller missbruk. [35]

34 — Samma presumtion förefaller ha anammats även i domen i det ovan i fotnot 28 nämnda målet GIE Réunion européenne m.fl. (se punkterna 32 och 33).

35 — Se domstolens dom av den 13 juli 2006 i mål C-103/05, Reisch Montage (REG 2006, s. I-6827), där domstolen i punkt 32 erinrade om att "[d]en särskilda behörighetsregeln i artikel 6.1 i förordning nr 44/2001 [inte] kan ... tolkas så, att den ger en kärande möjlighet att väcka talan mot flera svarande endast i syfte att undandra en av svarandena lagföring vid domstolarna i den medlemsstat där han har hemvist". Den fann dock att så inte var fallet i målet vid den nationella domstolen. Tolkningsfrågan uppkom inom ramen för ett förfarande vid en österrikisk domstol avseende två olika käromål, det första mot en person med hemvist i Österrike, som tidigare varit föremål för ett konkursförfarande, och det andra mot det bolag som hade gått i borgen för denne. Eftersom talan mot den första svaranden hade avvisats, då konkursen enligt nationell rätt utgjorde rättegångshinder, ville den hänskjutande domstolen få klarhet i huruvida käranden under dessa omständigheter med rätta kunde åberopa artikel 6.1 som grund för att den domstol där talan väckts var behörig att pröva käromålet mot den andra svaranden. Trots att det obestridligen fanns ett samband mellan de båda käromålen lät domstolen tydligt förstå att behörighet enligt artikel 6.1 i förordning nr 44/2001 för den domstol där talan väckts kan nekas vid misstanke om att åberopandet av den utgör missbruk. Den omständighet som fick domstolen att finna att så inte var fallet i det målet, och som framgår vid en läsning av begäran om förhandsavgörande, var förmodligen att det inte fanns några bevis för att käranden kände till konkursen och således var i ond tro.

61. Den av kommissionen föreslagna tolkningen strider dessutom mot konstaterandet att det samband mellan käromålen som måste föreligga enligt artikel 6.1 i förordning nr 44/2001, även om detta säkerställer att bestämmelsen tillämpas i enlighet med sitt syfte, emellertid inte utesluter att käranden ändå kan utnyttja denna behörighetsregel endast för att få talan mot en av svarandena prövad vid annan domstol än dennes hemvistforum. Den innebär således inte att risken för bedrägligt utnyttjande eller missbruk undanröjs. Exempelvis skulle en person kunna stämmas in till hemvistforumet för en *fiktiv medsvarande*, mot vilken alltså framställs ett käromål som, även om det *objektivt sett har samband* med käromålet mot den andra svaranden, är *uppenbart* ogrundat eller är helt utan verkligt intresse för käranden. [36]

62. Enligt min mening finns det en allmän gräns för tillämpningen av de enhetliga bestämmelserna om forum i förordning nr 44/2001, nämligen när det är fråga om *bedrägligt utnyttjande av behörighetsreglerna*, vilket är fallet när dessa bestämmelser tillämpas till följd av att käranden vidtar åtgärder som har till syfte och resultat att undvika att målet anses ha anknytning till domstolarna i en viss medlemsstat eller att få talan i fråga prövad i en medlemsstat vars domstolar hade saknat behörighet om inte dessa åtgärder vidtagits. Domstolen har för övrigt redan funnit att det finns en sådan begränsning av tillämpningen av bestämmelserna, åtminstone i de fall då det bedrägliga utnyttjandet sker genom manipulering av ett anknytningsmoment i avsikt att på konstgjord väg skapa en behörighetsgrund. [37]

63. Mer delikat är frågan [38] huruvida regelsystemet i förordning nr 44/2001 kan anses

36 — Åberopandet av behörighetsregeln i artikel 6.1 i förordning nr 44/2001 i målet i den nationella domstolen i det ovan i föregående fotnot nämnda målet Reisch Montage hade således exempelvis kunnat underkännas om det visats att käranden var i ond tro.

37 — Se domstolens dom av den 20 februari 1997 i mål C-106/95, MSG (REG 1997, s. I-911), angående tolkningen av artikel 5.1 i Brysselkonventionen. I punkt 31 i domskälen anger domstolen att "[ä]ven om parterna är fria att utan särskilda formkrav sluta avtal om en annan uppfyllelseort för avtalsförpliktelserna än den som utpekas i den lagstiftning som är tillämplig på avtalet, skall det emellertid i detta hänseende påpekas att parterna, med beaktande av det system som upprättats genom konventionen, inte kan sluta avtal om en viss uppfyllelseort – som inte har något verkligt samband med innehållet i avtalet och där avtalsförpliktelserna inte kan genomföras enligt avtalet – om det enda syftet är att bestämma ett behörigt forum". Se även domstolens dom av den 4 juli 1985 i mål 220/84, Malhé (REG 1985, s. 2267).

38 — Den frågan utgör en del av den mer allmänna frågan om mekanismer som gör det möjligt att identifiera och begränsa missbruk av bestämmelserna i förordningen och följaktligen förhindra vad som definieras som otillåten forum shopping. Kravet på att säkerställa den ändamålsenliga verkan och den enhetliga tillämpningen av bestämmelserna först i konventionen och senare i förordning nr 44/2001 och därför upprätthålla en objektiv innebörd hos anknytningsmomentet i dess bestämmelser – vilket fordras för att säkerställa förutsebarheten när domstols behörighet fastställs – har motiverat domstolen till en försiktig inställning, vilken inte undgått kritik i doktrinen. Se särskilt domstolens dom av den 27 april 2004 i mål C-159/02, Turner (REG 2004, s. I-3565) angående *"anti-suit injunctions"* och av den 9 december 2003 i mål C-116/02, Gasser (REG 2003, s. I-14693) i frågan om litispendens.

innefatta ett allmänt förbud mot *missbruk av rätten att välja forum* och om sådant missbruk utgör hinder för domstols behörighet, så att de enhetliga bestämmelserna på området således bara är tillämpliga i de fall då dessa inte missbrukas [39], eller om det bara påverkar möjligheten att få talan prövad i sak [40], vilket inte inverkar på behörighetsfördelningen enligt bestämmelserna i förordningen.

64. Såsom nämnts är det inte min avsikt att fördjupa mig i denna fråga här. Även om, såsom redan framgått, det villkor som enligt artikel 6.2 i förordning nr 44/2001 gäller för att det där föreskrivna anknytningsmomentet skall vara tillämpligt har formulerats på ett sådant sätt att det täcker in både bedrägligt uppträdande och missbruk av rätten att välja forum, ser jag inga hinder, även mot bakgrund av i synnerhet kravet på enhetlig tillämpning och autonom tolkning av bestämmelserna i förordningen, mot att tillämpa detta villkor även på de situationer som avses i artikel 6.1.

65. En sådan analog tillämpning av villkoret i artikel 6.2, som domstolen redan underförstått godtagit [41], gör det i synnerhet möjligt att utesluta tillämpning av artikel 6.1 på situationer som inte omfattas av den bestämmelsens naturliga tillämpningsområde, det vill säga det är inte möjligt att åberopa den som grund för behörighet när det framgår att syftet härmed är att tillgodose intressen som inte förtjänar skydd.

66. Vad gäller kontrollen av att detta förbud efterlevs ankommer det på den domstol där talan har väckts att pröva huruvida artikel 6.1 i förordning nr 44/2001, oaktat det objektiva sambandet mellan käromålen mot olika svarande, har åberopats endast för att få talan mot en av dessa prövad vid annan domstol än dennes hemvistforum. Jag finner det likväl nödvändigt att tillägga att den omständigheten att ett käromål mot en svarande med hemvist i den medlemsstat där talan har väckts *framstår som ogrundat* enligt min mening inte räcker för att visa att käranden haft för avsikt att uppträda bedrägligt eller att missbruka regelsystemet. Det skulle i alltför hög grad inskränka tillämpningsområdet för nämnda bestämmelse. Talan måste när den väcks framstå som *uppenbart ogrundad* – till den grad att den förefaller *konstlad* – eller helt utan verkligt intresse för käranden.

39 — Såsom är fallet enligt artikel 6.2 i förordning nr 44/2001 och tidigare i Brysselkonventionen.

40 — Domstolen har närmare angett att villkoren för att ett käromål skall upptas till sakprövning skall bestämmas i nationell processrätt, med den enda begränsningen att tillämpningen av denna nationella rätt inte får inverka menligt på den ändamålsenliga verkan av behörighetsreglerna i konventionen (domstolens dom av den 15 maj 1990 i mål C-365/88, Hagen, REG 1990, s. I-1845, punkterna 17–20).

41 — Se domen i det ovannämnda målet Reisch Montage, fotnot 35.

67. På grundval av de upplysningar som den hänskjutande domstolen lämnat förefaller det inte som om Olle Arnoldssons talan mot Freeport plc är av sådan art.

68. Av de skäl som anförts ovan föreslår jag att domstolen skall besvara den andra tolkningsfrågan på följande sätt:

"Artikel 6.1 i förordning nr 44/2001 skall tolkas så, att den inte ger en kärande rätt att väcka talan mot flera svarande endast för att få talan mot en av dessa prövad vid annan domstol än vid en domstol i den medlemsstat där svaranden i fråga har sin hemvist, även om det finns ett tillräckligt nära samband mellan käromålen för att en gemensam handläggning och dom skall vara påkallad för att undvika att oförenliga domar meddelas som en följd av att käromålen prövas i olika rättegångar."

69. Den tredje tolkningsfrågan har ställts för det fall att den andra frågan besvaras nekande. Eftersom jag föreslår att domstolen skall besvara den frågan jakande, nöjer jag mig med att notera att den bedömning av risken för oförenliga domar som den domstol där talan har väckts måste göra enligt artikel 6.1 i förordning nr 44/2001 skall ske med hänsyn tagen till samtliga relevanta omständigheter.

70. I likhet med kommissionen anser jag att även sannolikheten för framgång med talan mot den som har hemvist i domstolslandet kan beaktas vid en sådan bedömning. Detta torde dock endast få någon konkret, praktisk relevans vid bedömningen av om det finns en risk för oförenliga domar i fall då det är uppenbart att talan skall avvisas eller ogillas.

71. Jag vill likväl understryka att denna ståndpunkt tycks strida mot domstolens slutsats i domen i det ovannämnda målet Reisch Montage, där den fann att den omständigheten att en talan som väckts mot en svarande med hemvist i den medlemsstat där talan har väckts uppenbart skall avvisas till följd av ett rättegångshinder enligt nationell lagstiftning skulle kunna påverka möjligheten att med framgång åberopa artikel 6.1 i förordning nr 44/2001 som grund för domstolens behörighet i förhållande till en svarande med hemvist i en annan medlemsstat. [42]

42 — Generaladvokaten Ruiz-Jarabo Colomer intog motsatt ståndpunkt i sitt förslag till avgörande i målet i fråga.

V — Förslag till avgörande

72. Mot bakgrund av vad som ovan anförts föreslår jag att domstolen skall besvara Högsta domstolens tolkningsfrågor på följande sätt:

Artikel 6.1 i förordning nr 44/2001 skall tolkas så, att den inte ger en kärande rätt att väcka talan mot flera svarande endast för att få talan mot en av dessa prövad vid annan domstol än vid en domstol i den medlemsstat där svaranden i fråga har sin hemvist, även om det finns ett tillräckligt nära samband mellan käromålen för att en gemensam handläggning och dom skall vara påkallad för att undvika att oförenliga domar meddelas som en följd av att käromålen prövas i olika rättegångar.